

ALLESZEGGENDE EENVOUD

De illustraties van Ingrid Godon

Haar zoektocht naar bevrijdende eenvoud heeft illustratrice Ingrid Godon tot ongekende artistieke hoogten gedreven. Verlangen is onmiskenbaar een terugkerend thema in haar werk.

Ze illustreert al sinds 1981. Toch heeft Ingrid Godon (Antwerpen, 1958) zelf het gevoel dat ze “pas” begonnen is.¹ Dat heeft alles te maken met de verschijning van *Ik wou* (2011) en de ruime lof die ze hiervoor toegezwaaid kreeg, maar niet had verwacht. Deze veelgeprezen portretgalerij met licht filosofische, poëtische teksten van Toon Tellegen bleek een keerpunt in haar lange, productieve carrière. In dit fraai uitgegeven boek geen aabare, grote ronde kinderhoofden in speelse lijnvoering en warme kleuren – Godons handelsmerk tot dan toe – maar verstilde gezichten van mannen, vrouwen en kinderen die je allemaal even ernstig en doordringend aanstaren met vreemd ver uit elkaar staande ogen die je doen afvragen wat er achter schuilgaat.

ARTISTIEK ONTWAKEN

De directe aanleiding voor het maken van deze drieëndertig portretten was Godons kennismaking met het werk van de Waalse fotograaf Norbert Ghisoland (1878-1939), die rond 1900 talloze portretfoto's heeft gemaakt van gewone, hardwerkende mensen in de mijnstreek de Borinage. De geposeerde foto's ademen verstilling en melancholie en vertellen veel meer over de hardheid van het bestaan dan op het eerste gezicht lijkt. Ze ontroerden Godon, die al van jongs af aan gefascineerd is door oude familiefoto's en portretten, en deden een onbestemd verlangen in haar ontwaken, waarna ze op een dag zomaar eens een Ghisoland-achtig personage tekende. Zo ontdekte ze een verborgen artistieke kant van zich zelf. Ze voelde zich bevrijd en maakte het ene na het andere portret, uitgewerkt in potlood en gouache op recyclagekarton, dat de gezichten soms een verrassende oneffenheid geeft.

In eerste instantie durfden uitgeverijen het niet aan er een boek van te maken omdat het te weinig toegankelijk zou zijn. Toen Toon Tellegen Godon aanbood de mysterieuze portretten van teksten te voorzien, besloot Lannoo de gok toch te wagen.

Ik denk, 2014.

De combinatie Tellegen-Godon was met de bundel dierverhalen *Morgen was het feest* (2008), over de seizoenen en onontkoombare circulaire en lineaire beweging van de tijd, al eens succesvol gebleken. Daarin geeft Godon Tellegens beroemde eekhoorn, mier en olifant op de voor haar kenmerkende wijze – een sprekende mimiek en lichaamstaal – een heel eigen identiteit mee. Groot is bijvoorbeeld de zeggingskracht van Godons bibberende eekhoorn die, zichtbaar gemaakt met enkele speelse lijnen, zodanig door de winterkou bevangen raakt dat hij, zoals alleen Tellegen dat kan verzinnen, in een hongerende “ijshoorn” verandert.

Ook *Ik wou* werd een succesboek. Het verscheen in vertalingen in Frankrijk en Duitsland en inmiddels zijn er twee vervolgdelen, *Ik denk* (2014) en *Ik moet* (2016). Daarin gaat Godon verder op het in *Ik wou* ingeslagen gedurfde pad, met nog vrijere beelden en experimentelere technieken en teksten van Toon Tellegen, wiens zoekende en weemoedige houding ten aanzien van de menselijke aard zo dicht bij Godons persoonlijkheid ligt dat hij ze kon schrijven zonder haar werk gezien te hebben. Behalve portretten zijn in deze boeken ook los getekende schetsen opgenomen, om een pose, een gevoel vast te leggen, waarbij de subtiel toegepaste steunkleuren rood (*Ik denk*) en geel (*Ik moet*) het effect van die emoties onverwacht versterken. Kijk bijvoorbeeld naar enkele figuren in *Ik denk* die bijna het boek uitdansen van geluk. Of naar de krampachtig ineengestremelde handen die, losjes bungelend voor het voorzichtig geelomlijnde lichaam van een jonge mens, de frustratie onthullen omwille van het altijd maar moeten:

IK MOET, dat is alles wat ik weet.
Iets of iemand dwingt mij, jaagt mij op,
gunt mij nooit rust.
Die iemand ben ik ook.
Ik weet dat dit voor iedereen geldt,
ik ben geen uitzondering.
Ik moet ergens een punt achter zetten,
ik moet maar één ding:
nergens een punt achter zetten.

TOON TELLEGEN

GEBOREN OBSERVATOR, GEBOREN PORTETTIST

Dit overbrengen van diep menselijke emoties onder het motto “ik teken wat ik zie en wat ik voel”, is het geheim van Godons illustratiekunst en de rode draad in haar werk. In de inleiding van *Ik denk* schrijft recensent An-nemie Leysen dat Godon “een geboren observator is”. Dat beeld bevestigt Godon in zowat elk interview. Van jongs af aan doet ze niets liever dan naar mensen kijken: naar hun blik, naar hun handen, naar hun houdingen. Een beetje zoals de anonieme verteller in *De bank* (een van Godons recente boeken met tekst van Paul Verrept), die na het overlijden van zijn ouders vanaf een willekeurige bank in een park de wereld zwijgend aanschouwt, waarna hij de beelden en zinnen en woorden van de passanten in zijn hoofd opslaat en zo onbedoeld wordt geconfronteerd met hun onuitgesproken verlangens. Die voelbaar te maken door te tekenen, dat is waar het Godon uiteindelijk om te doen is en wat ze als geen ander kan. Eenvoud is daarbij het toverwoord. Ze zoekt en zoekt, net zo lang tot ze is doorgedrongen tot de kern van de emotie die ze wil verbeelden. In haar jongste werk – ook haar prentenboeken voor kleine kinderen – doet ze dat met een minimum aan

Ik wou, 2011.

middelen en lijnen. Een gezicht is soms niet meer dan twee puntjes voor de ogen, een half rondje voor de neus en een streepje voor de mond. Zoals bij het jongetje in het met een Zilveren Palet bekroonde *Mijn opa is een boom* (2015, met tekst van Kim Crabeels) dat zijn snel ouder wordende opa gaandeweg het verhaal van zich af ziet drijven. Of de kleine Leo uit *Ik en de beer* (2016, een van de boeken die Godon met Carl Norac maakte), die het aan zelfvertrouwen ontbreekt en denkt dat de hele wereld (zelfs de zee!) boos op hem is, totdat een grote beer besluit bij hem te blijven. Het streepje van de mond licht naar beneden getekend, de vragende vorm van een wenkbrauw, of de ogen naar de neus van de schoenen gericht: heel subtiel vangt Godon de verschillende stemmingen van de losjes geschetste, met zwart krijt omlinjnde figuren in respectievelijk opvallende geelgroene en zachte pasteltinten. Naar eigen zeggen maakt dat haar in al haar werk uiteindelijk een portrettist, zelfs als ze geen portret maakt.²

TEKENEN ALS LEVENSVORWAARDE

Die portrettist is ze goedbeschouwd altijd geweest, al vanaf het moment dat ze als klein kind ontdekte wat je met een potlood allemaal kunt bewerkstelligen. Tekenen was voor de kleine Ingrid net zo'n levensvoorwaarde als eten en drinken. Naast turnen was het op school het enige vak waarin ze uitblonk. Het bepaalde haar leven. Godon weet zelf niet of ze nu altijd zat te tekenen omdat ze het niet snapte, of het niet snapte omdat ze altijd zat te tekenen, maar feit is dat haar middelbare-schoolcarrière moeizaam verliep³, wat haar zelfbeeld niet ten goede kwam. Eenmaal op de Academie voor Schone Kunsten in Lier, zette boekillustrator Rik Van den Brande, een van haar docenten, haar op het spoor van het vak van kinderboekenillustrator waarna ze, met weinig zelfvertrouwen en zonder duidelijk doel of vast plan, als illustrator bij educatieve uitgeverijen begon te werken. Ze was blij dat er brood op de plank kwam en tekende non-stop.

In 1995 was ze betrokken bij de oprichting van het peutertijdschrift *Dopido*. De verhalen die ze verzong rondom Nellie en Cezar, een blijmoedige muis en kikker, kregen daarin een vaste plek. Het duo,

bedoeld om peuters emoties, begrippen, vormen en kleuren bij te brengen, was in korte tijd zo geliefd dat er tot vandaag boekjes, educatieve producten en een animatiereeks over verschijnen. Aanvankelijk tekende Godon de figuurtjes met een dunne Rotring-pen in een realistische stijl. Totdat ze in haar prentenboek *Pepijn en Wit* (1998, met tekst van Brigitte Minne) recyclagekarton als ondergrond koos. Het warme en eigenzinnige effect van de structuur en de bruinige tint van het materiaal bleken een artistieke eyeopener. De pen en de aquarel, ongeschikt voor werken op karton, werden vanaf dat moment steeds vaker vervangen door sterkere kleuren en een expressievere lijnvoering die de evolutie in gang zette naar de meer gestileerde, uitgepuurde en experimentele stijl die Godons werk anno 2017 karakteriseert.

EERSTE KEERPUNT

Het boek waarin Godon voor het eerst al haar talenten bundelde en haar eigenheid ten volle toonde, is ontegenzeggelijk het met prijzen overladen *Wachten op Matroos* (2000). Het is haar eerste eigen, niet in opdracht gemaakte prentenboek. Het verhaal, dat in essentie over menselijk verlangen en vertrouwen en hoop houden gaat, zat al lange tijd in haar hoofd. Toen Godon eindelijk een uitgever gevonden had die het durfde uit te geven, zette ze haar verhaal om in prachtig, zachte ingetogen prenten en vroeg ze André Sollie voor de tekst.

Ook voor dit boek koos Godon recyclagekarton als ondergrond. Ze werkte haar beelden uit met pastel en olieverf en omljnde ze met penseel en inkt, waarbij ze de bruin-tint van het karton rondom uitspaarde. De beweeglijke lijnvoering maakt de figuren in *Wachten op Matroos* buitengewoon expressief. Alles in hun lichaamshouding drukt emotie uit. Om te beginnen bij Tijs, de vuurtorenwachter, die op een weezien met zijn vriend Matroos hoopt en met zijn blik gericht op de horizon de hele dag over het water tuurt vanaf zijn vuurtoren: een baken dat op zichzelf al symbool staat voor verlangen, een verlangen naar huis, of juist omgekeerd,

Wachten op Matroos, 2000.

om te vertrekken. “Het land, de zee. Het land, de zee. Het land, de zee”, vangt Sollie dat gevoel in woorden. Zal Matroos komen, zoals hij heeft beloofd, en Tijs mee op reis nemen? Of moet hij luisteren naar zijn vrienden Roos en Felix, die hem aanraden Matroos te vergeten? De suggestieve weemoed spat van de bladzijden af, wat wordt versterkt door Godons afwisselende spel met kikvors- en vogelperspectief en afstand. Het oblongformaat van het prentenboek benadrukt de weidsheid van het duinlandschap en de eindeloosheid van de zee die je in gedachten kunt horen ruisen. Dat stille verlangen, dat nooit overgaat en bij het leven hoort getuige de slotprent waarop Roos en Felix Tijs’ plaats hebben ingenomen, wordt zo nog eens extra invoelbaar gemaakt.

IK WOU DAT IK WIST WAT HET LEVEN IS

Verlangen is onmiskenbaar een terugkerend thema in het werk van Godon. In *De bus naar Hawaï* (2003), het prentenboek dat volgde na *Wachten op Matroos* en ook met tekst van André Sollie is (naar een verhaal van Godon), draait het om het diepe, maar onmogelijke verlangen echt tot elkaar door te dringen en zo elkaar te vinden. Dat wordt verbeeld door de liefdesrelatie tussen de grote Guus en kleine Tine, die zich uiteindelijk letterlijk en figuurlijk in elkaar verplaatsen, met alle gevolgen van dien. In *Quelque chose de grand* (2012), dat Godon met de Zwitserse schrijfster Sylvie Neeman maakte en helaas niet in het Nederlands is vertaald, is het het verlangen iets “groots” te realiseren: in dit geval van een klein jongetje dat met een grotere jongen langs de zee wandelt en daar, geïnspireerd door de grenzeloosheid die het vergezicht biedt, ineens begint te geloven dat het kan. Centraal in *Porselein* (2015) – een duister poëtisch verhaal met tekst van Paul Verrept over een moeder die haar zoon gevangen houdt uit angst hem te verliezen – staat het verlangen naar bevrijding, schitterend uitgebeeld in onder meer Godons sprekende illustratie van een deur op een kier waardoor zonlicht naar binnenvalt. En in *Ik wou*, zou je kunnen zeggen, komen alle verlangens samen: het verlangen naar een wonder, het verlangen naar geluk, het verlangen om alleen te zijn, het verlangen naar vriendschap, het verlangen naar eeuwigheid, het verlangen te weten wat leven is:

IK WOU dat ik wist wat het leven is.

Misschien is het wel een laatste strohalm waar ik mij aan vasthoud, net als iedereen, terwijl ik denk, ook net als iedereen, dat het leven een onafzienbaar korenveld is met duizenden halmen, wuivend in de wind, met klaprozen en bloeiende korenbloemen her en der ertussenin, onder een reusachtige hemel waaruit de zon naar beneden schijnt en waarin wolken zich opstapelen en weer oplossen. Het is een vierkante centimeter met één strohalm, in het schemerdonker. Ik laat die strohalm niet los.

TOON TELLEGEN

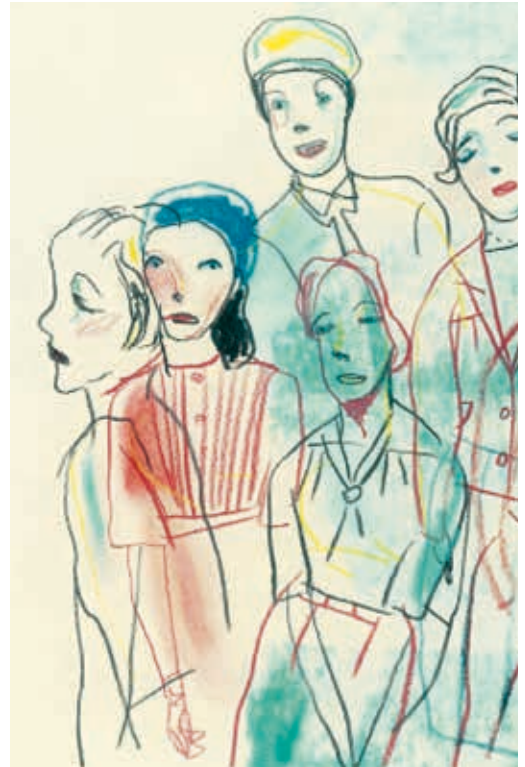

Voor Godon geldt dat laatste zeker. Toen ze negen jaar geleden ernstig ziek werd en haar man in datzelfde jaar onverwacht overleed, liet ze het leven niet los, ondanks het schemerdonker waarin ze zich bevond. Ze bleef verwoed tekenen. Het was ook in die tijd dat ze in aanraking kwam met werk van de Duitse fotograaf August Sander (1876-1964), die met zijn portretten van gewone mensen – van boeren en handarbeiders tot industriëlen en kunstenaars – zijn eigen tijd een gezicht gaf. Eerst in *Antlitz der Zeit* (1929, met een voorwoord van Alfred Döblin, de auteur van *Berlin Alexanderplatz*), later met het postuum uitgegeven *Menschen des 20. Jahrhunderts* (1980). Zijn werk, verwant aan dat van Norbert Ghisoland, toont de mens in al zijn kwetsbaarheid. Godon werd er net zo door getroffen én geïnspireerd. Langzaam begon ze uit haar schulp te kruipen en heel voorzichtig toe te geven aan haar drang te scheppen vanuit het diepste van haar ziel.

Die bevrijding, door het verschijnen van *Ik wou*, heeft haar tot ongekende artistieke hoogten gedreven en internationaal erkenning gebracht. Zo was er in de zomer van 2016 in Keulen een gecombineerde tentoonstelling van haar portretten uit *Ik wou* en *Ik denk* en die van August Sander (in 2018 te zien in C-Mine, Genk). In Parijs was er in hetzelfde jaar een expositie met werk uit drie boeken die ze met Paul Verrept maakte: *Porselein*, *De bank* en *Het laatste station van de wereld* (2015). Maar ook met haar andere recente werk baart Godon opzien in het buitenland. Het niet in het Nederlands vertaalde *Rita*, een verhaal over een meisje met waterangst met tekst van Heinz Janisch, werd in 2013 bekroond met de Österreichischer Kinder- und Jugendbuchpreis. En het hierboven genoemde *Quelque chose de grand* (dat als *Something Big* wel in het Engels is vertaald), werd in *The New York Times* niet alleen geprezen vanwege de manier waarop Sylvie Neeman het licht filosofische verhaal over de grote dromen van een klein kind in lichtvoetige taal verwoordt.

Alle toegezwaaide lof kwam evenzeer Godon toe. Haar illustraties in oliepastel in zachte bruinrode, en groenblauwe kleuren op een witte ondergrond sprongen er volgens de krant uit doordat ze kinderlijke eenvoud en een grote artistieke in zich ver-

De bank, 2014.

enigen. En daarin heeft *The New York Times* helemaal gelijk. De gezichtsuitdrukking en lichaamstaal van het kind en de volwassene verraden uiterst subtiel maar onmiskenbaar de diepere emoties waardoor ze worden gedreven, herkenbaar voor jong en oud. Zoals het moment waarop de volwassene, gedreven door oprechte ouderliefde, de kleine jongen wil omhelzen, maar dat niet doet omdat hij aanvoelt dat het kind dat niet wil. Zijn innerlijke strijd vangt Godon in een alleszeggend, ontroerend beeld van het jongetje omsloten door een spiraal van grote mensenarmen.

Godon tekent wat ze ziet, en dat is heel veel. Ze is als geen ander in staat vanuit haar eigen ziel, in de ziel van anderen te kijken, zoekend naar wat al die mensen beweegt. En al die gedachten en al die gevoelens brengt ze over in beelden die schitteren in hun alleszeggende eenvoud.

MIRJAM NOORDUIJN

Journalist en recensent

www.ingridgodon.be

Het werk van Ingrid Godon wordt in Nederland en Vlaanderen onder andere uitgegeven door De Eenhoorn, Lannoo en Querido.

NOTEN:

1. JELLE VAN RIET, 'De kleine Ingrid; Ingrid Godon poëtische portrettiste,' *De Standaard der Letteren*, 30 oktober 2015
2. Idem.
3. VEERLE VANDEN BOSCH, 'Er zit altijd iemand te tekenen in mijn hoofd' - Expo Ingrid Godon meets August Sander, *De Standaard der Letteren*, 3 juni 2016.